

О.В.Дзюблюк,

Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО РЕЗЕРВУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ: ДОСВІД ЄЦБ

Одним із найбільш важливих інструментів монетарного регулювання економіки, що є у розпорядженні центральних банків, можна вважати мінімальні обов'язкові резерви. Суть механізму їхнього застосування полягає у встановленні для комерційних банків обов'язкової норми ресурсів у процентному відношенні від величини залучених пасивів, які комерційні банки зобов'язані зберігати в центральному банку. У пошуках варіанту впливу на масштаби банківських інвестицій у економіку і стан грошового обігу країни через величину ліквідних резервів комерційних банків центральним банкам був потрібен механізм, визначальною ознакою якого була б передбачуваність монетарного впливу на величину і динаміку вказаних параметрів. Таким механізмом і стали мінімальні резервні вимоги.

Хоча в економіках, що розвиваються і перехідних економіках, резервні вимоги відіграють більш різноманітну роль, ніж в промислово розвинутих країнах, проте можна спостерігати чіткі тенденції до уніфікації резервування. Більшість країн прагнуть мінімізувати обов'язкові резерви і не покладатися на них як на активний інструмент грошово-кредитної політики. З розвитком національних фінансових ринків і їх інтеграції в міжнародну фінансову систему центральні банки мають наміри поступово знижувати резервні зобов'язання до рівня вимог розвинених країн. Особливо це стосується країн Центральної і Східної Європи, які поступово інтегруватимуться в зону євро. У числі інших заходів претендентам на членство в єврозоні буде необхідно привести внутрішні резервні вимоги відповідно до стандартів Європейського центрального банку.

Необхідність розробки адекватних заходів впливу на функціонування банківського сектора і грошової сфери нашої країни визначають потребу удосконалення наявного у Національного банку інструментарію монетарного регулювання економічних процесів, провідну роль у складі якого все ще відіграють мінімальні обов'язкові резерви. З таких позицій слід вважати необхідним акцентування уваги на необхідності вивчення досвіду їхнього застосування у практиці центральних банків розвинутих країн – передусім ЄЦБ.

Так, відповідно до європейської системи мінімальних резервів Європейський центральний банк вимагає від комерційних банків підтримувати на рахунках в національних центральних банках обов'язкові внески, які визначаються як зобов'язання по мінімальних резервах. Правова база ЄЦБ гарантує, що система мінімальних обов'язкових резервів у всьому європейському валютному просторі діє на єдиних умовах.

У базу резервування, тобто перелік зобов'язань кредитних установ, що підлягають резервуванню із позитивною процентною ставкою (тобто вище 0%), в сучасних умовах включаються: вклади до запитання; вклади з узгодженим терміном погашення строком до двох років; вклади на строк до двох років з узгодженим терміном повідомлення про вилучення; боргові зобов'язання із початковою тривалістю до двох років; папери грошового ринку. Норматив обов'язкових резервів по вказаних зобов'язаннях складає 2%. База резервування, що використовується для розрахунку обов'язкових резервів, визначається на основі середньоденних залишків відповідних зобов'язань за період резервування (календарний місяць). Величина мінімальних резервів, які повинні підтримуватися банками, розраховується як добуток, отриманий від перемножування бази мінімального резервування на ставку мінімальних резервів.

У якості позитивного досвіду, що може бути перейнятий у вітчизняній практиці грошово-кредитного регулювання, слід виокремити наступні моменти застосування мінімальних обов'язкових резервів у практиці Європейського центрального банку.

По-перше, розрахований розмір зобов'язань по мінімальних резервах кожної кредитної установи може зменшуватися на так звану вільну суму, яка в даний час для кожного банку – суб'єкта обов'язкового резервування складає 100 000 євро.

По-друге, підтримка зобов'язань по мінімальних резервах здійснюється на основі принципу усереднювання, тобто протягом цього періоду допускається як перевищення, так і зниження розмірів фактичних резервів по відношенню до їх розрахункової величини. Період підтримки починається 24-го числа місяця і закінчується 23-го числа наступного місяця. Перевірка виконання зобов'язань по мінімальних резервах ведеться шляхом порівняння розрахункової величини резервів із середньоденними фактичними залишками резервів протягом періоду підтримання.

По-третє, з метою корекції податкового характеру обов'язкового резервування на кошти мінімальних резервів нараховуються проценти, які розраховуються виходячи із значення середньозваженої (по числу календарних днів) ставки відсікання по основних операціях рефінансування у даному періоді підтримки мінімальних резервів. На ті суми, які перевищують необхідні мінімальні резерви (надлишкові резерви), проценти не виплачуються. Проценти нараховуються на другий робочий день після закінчення періоду виконання мінімальних резервів.

Таким чином, можна зробити висновок, що система мінімального обов'язкового резервування ЄЦБ не обтяжує європейську банківську систему і не ускладнює для комерційних банків ефективне управління їх ресурсами, а відтак цей досвід слід вважати корисним з точки зору його впровадження у вітчизняну практику монетарного регулювання.